

ASIA

Ulosottoasian passiivirekisteröinnin päättymisen ja siitä ilmoittaminen

KANTELU

Kantelija kertoo oikeuskanslerille 15.5.2014 osoittamassaan kirjoituksessa saaneensa ulosottovirastosta 9.5.2014 päivätyn kirjeen, jossa ilmoitetaan, että hänen ulosottoasiansa passiivirekisteröinti oli päättynyt samana päivänä. Mainittu ulosottoasia, jossa kantelija oli velkojana, oli siirretty passiivirekisteriin 2.5.2013.

Ulosottoviraston kirjeessä mainitaan, että passiivirekisteröinnin päättymisen perustuu ulosottokaaren 3 luvun 102 §:ään. Kantelija on todennut, että mainitun lainkohdan 2 momentin mukaan passiivisaatava on voimassa kaksi vuotta estetodistuksesta, eli ajankohdasta, jolloin velallinen on todettu varattomaksi. Nyt passiivirekisteröinti oli lopetettu jo runsaan vuoden kulluttua mainitusta ajankohdasta. Tämän vuoksi kantelija pyytää oikeuskansleria tutkimaan, onko ulosottovirasto menetellyt lainvastaisesti poistaessaan hänen saatavansa passiivirekisteristä enenaikaisesti.

Kantelija on kirjoituksensa oheen liittänyt kopion saamastaan kirjeestä, jonka vasemmassa yläkulmassa lukee ulosottovirasto ja joka on otsikoitu ”Passiivirekisteröinnin päättymisilmoitus”. Asiakerronnan jälkeen kirjeessä mainitaan, että asiaa hoitaa kihlakunnanulosottomies A. Hänen kaksi puhelinumeroaan ja telefaxnumerosa ilmoitetaan ja kerrotaan kellonajat, jolloin hän on varmimmin tavattavissa ulosottovirastossa. Ajanvarauksen mahdollisuuteen viitataan myös. Kirje päättyy mainintaan ”Lainkohta Ulosottokaari 3 luku 102 §”.

ALUSTAVA SELVITYS

Oikeuskanslerinviraston esittelijä on hankkiakseen alustavia tietoja asiasta ottanut 27.5.2014 puhelimitse yhteyttä kantelijalle lähetetyssä ilmoituksessa mainittuun kihlakunnanulosottomieheen A:han. Tämä on ilmoittanut, ettei hän tiedä asiasta juuri mitään, koska ”kone” on lähettänyt ilmoituksen. A on kehottanut esittelijää soittamaan apulaistoimistopäällikkö B:lle. Esittelijän näin tehtyä on B kertonut oikeushallinnon lähettävän kantelijan saaman kaltaisia ilmoituksia keskitetysti muulta paikkakunnalta ja että ulosottoviraston henkilökunta on vain nähnyt ilmoituksista mallikappaleita.

VARSINAINEN SELVITYS JA LAUSUNTO

Edellä kerrotun jälkeen olen pyytänyt Valtakunnanvoudinvirastoa hankkimaan kantelun tutkimiseksi mahdollisesti tarvittavan lisäselvityksen ja antamaan lausuntonsa asiasta. Olen ensinnäkin pyytänyt Valtakunnanvoudinvirastoa ottamaan kantaa siihen, onko kantelijan ulosotossa olleen saatavan passiivirekisteröinti lopetettu lainmukaisesti. Toiseksi olen pyytänyt Valtakunnanvoudinvirastoa arvioimaan, onko ulosottoviranomaisten ilmoitustenlähettämismenettely (tai mahdollisesti asianomaisen tietojärjestelmän ko. toiminto) asianmukainen, kun näyttää voivan syntyä tilanne, jossa ulosottovelkoja saa postin välityksellä ilmoituksen, joka näyttää olevan lähetetty paikalliselta ulosottovirastolta ja johon on merkitty siellä asiaa käsittelevän kihlakunnanulosottomiehen nimi ja yksityiskohtaiset yhteydenottotiedot, mutta kyseisellä virkamiehellä ei kuitenkaan ole riittäviä tietoja asiasta.

Valtakunnanvoudinvirasto on antanut lausunnon 29.9.2014, johon on liitetty ulosottoviraston johtavan kihlakunnanvoudin C:n, apulaistoimistopäällikkö B:n ja kihlakunnanulosottomies A:n selvitykset sekä asiakirjakopioita. Lausunnosta ja selvityksestä ilmenee, että kantelijan asian passiivirekisteröinti oli lopetettu ennen laissa mainitun kahden vuoden määräajan umpeen kulumista, koska velallinen oli asetettu konkurssiin. Lausunnon ja selvitysten muu sisältö, siltä osin kuin sillä on merkitystä kantelun ratkaisemisen kannalta, selostetaan jäljempänä.

VASTINE

Kantelija on antanut vastineen hankitusta selvityksestä ja lausunnosta. Kantelijan ilmoittaman mukaan hän ei ole ollut tietoinen velallisen konkurssiin asettamisesta eikä hänelle ole annettu mahdollisuutta valvoa saatavaansa konkurssimenettelyssä. Kantelija kysyy, miten hän voi valvoa saatavaansa, jos häneen ei ole otettu yhteyttä.

RATKAISU

Kantelun rajaus

Aluksi totean kantelijan antaman vastineen johdosta, että oikeuskansleri ei anna tietoja ja lausuntoja oikeudellisista kysymyksistä muille kuin perustuslain 108 §:n 2 momentissa mainituille valtion ylimmille elimille. Oikeudellisia neuvoja yksityishenkilöille antavat asianajajat ja muut siihen erikoituneet lakimiehet. Näin ollen kerron ainoastaan yleisellä tasolla, että lähtökohtaisesti velkojan omana asiana on pitää itsensä informoituna velallisen konkurssiin asettamisesta. Konkurssia käsittelevä tuomioistuin ilmoittaa yleensä merkittävimmille velkojille konkurssimenettelyn aloittamisesta ja myös konkurssipesän hoitaja voi tehdä ilmoituksia velkojille.

Kantelijan antamasta vastineesta ei sellaisenaan voida päätellä, että käräjäoikeus olisi menettänyt lainvastaisesti konkurssimenettelystä ilmoittamisessa. Tähän liittyvää asiaa ei näin ollen tässä päätöksessä käsitellä. Tässä päätöksessä käsitellään vain ulosottoviranomaisten menettelyä.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Passiivirekisteröinnin päättyminen

Ulosottokaaren 102 §:n 1 momentissa säädetään muun muassa, että jos maksuvelvoitetta koskevan ulosottoasian vireilläolo päättyy ulosottokaaren 95 §:n 1 momentissa tarkoitettuun esteeseen (tarkoittaa varattomuus- tai tuntemattomuusesteeseen), asia merkitään hakijan pyynnöstä ulosottorekisteriin passiivisaatavaksi. Lainkohdan 2 momentin mukaan passiivisaatavan rekisteröinti on voimassa kaksi vuotta estetodistuksen päivämäärästä.

Käsiteltävänä olevassa tapauksessa passiivisaatavan rekisteröinti oli ilmoitettu päättyneeksi jo runsaan vuoden kuluttua estetodistuksen päivämäärästä. Tämä oli hankitun selvityksen mukaan johtunut velallisen konkurssiin asettamisesta. Ulosottokaaren 3 luvun 97 §:n mukaan konkurssin alkaessa vireillä oleva maksuvelvoitetta koskeva ulosottoasia, jonka täytäntöönpanoa ei voida konkurssin vuoksi jatkaa, pysyy vireillä enintään konkurssin alkamista seuraavan kuuden kuukauden ajan.

Passiivisaatavasta säädetään ulosottokaaren 102 §:n 1 momentin viimeisessä lauseessa, että sellaiseksi merkitseminen ei jatka ulosottoasian vireilläoloa. Ulosottokaaren ja sitä edeltävän ulosottolain esitöistä (HE 83/2006 ja 216/2001) ilmenee, että passiivirekisteröinnillä ei ole tarkoitettu olevan itsenäisiä oikeusvaikutuksia. Vasta kun asiassa toimitettaisiin ulosmittaus tai väliaikaistoimi, oikeusvaikutukset syntyisivät asian vireilletulon myötä.

Valtakunnanvoudinvirasto on lausunnossaan todennut, että laista ei saa suoraa vastausta siihen, mitä passiiviperinnässä olevalle asialle tehdään tilanteessa, jossa konkurssin alkamisesta on kulunut kuusi kuukautta. Valtakunnanvoudinvirasto on ulosottoviraston johtavan kihlakunnanvoudin käsitykseen yhtyen katsonut, että tällaisessa tilanteessa passiivisaatavan rekisteröinti on lopetettava. Tätä voidaan perustella sillä, että konkurssi yleistäytäntöönpanona pääsääntöisesti estää erillistäytäntöönpanon. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että olisi yleistäytäntöönpanon eli konkurssin tarkoituksen vastaista, jos sen rinnalla sallittaisiin velkakohtaista erillistäytäntöönpanoa eli ulosottoa.

Minulla ei ole perusteita päätyä edellä mainitun asian arvioinnissa muuhun lopputulokseen, kuin mihin Valtakunnanvoudinvirasto on lausunnossaan päättänyt. Ulosottoviranomaisen ei ole osoitettu menetelleen lainvastaisesti päättäessään passiivisaatavan rekisteröinnin voimassaolon kuuden kuukauden kuluttua velallisen konkurssin alkamisesta, vaikka tuolloin ei ollut vielä kulunut kahta vuotta ulosottokaaren 95 §:n 1 momentissa tarkoitettua perintäesteen syntymisestä.

Ilmoitustenlähettämismenettely

Ulosottokaaren 102 §:n 2 momentin viimeisen lauseen mukaan passiivisaatavan rekisteröinnin voimassaolon päättymisestä ilmoitetaan hakijalle, jollei tämä ole muuta pyytänyt. Vanhan ulosottolain samansisältöisen säännöksen esitöissä (HE 216/2001) mainitaan, että tarkoitus on, että tietojärjestelmä hoitaisi automaattisesti ilmoitukset joko sähköisesti tai postitse.

Valtakunnanvoudinvirasto on lausunnossaan ilmoittanut, että passiivirekisteröinnin päättymisilmoitus, kuten useat muutkin ulosoton asiakirjat, lähetetään ulosoton tietojärjestelmästä automaattisesti ulkopuolisen palveluntarjoajan toimesta, ilman virkamiehen erityistä lähettämistoimenpidettä. Jotkut toimenpiteet, joista asiakkaalle lähetetään postia, tehdään perintäsihteerin toimesta.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Jokaisesta asiakirjasta, jota lähetetään asiakkaalle, käy kerrotun mukaan ilmi vastaajana olevan henkilön vastaavan kihlakunnanulosottomiehen yhteystiedot. Tämä johtuu lausunnon mukaan siitä, että ulosotto perustuu ulosottokaaren 3 luvun 13 §:n mukaisesti vastaavan ulosottomiehen periaatteeseen. Mainitun lainkohdan mukaan sama kihlakunnanvouti ja kihlakunnanulosottomies käsittelee kaikki samaa vastaajaa koskevat ulosottoasiat. Vastaava kihlakunnanulosottomies hoitaa vastaajan päivittäiset asiat ja tuntee parhaiten hänen tilanteensa.

Valtakunnanvoudinviraston lausunnon mukaan vastaava kihlakunnanulosottomies ei kuitenkaan aina heti pysty vastaamaan asiakirjaa koskeviin tiedusteluihin, koska asia saattaa vaatia laajaakin selvittelyä ulosoton tietojärjestelmästä. Tietyt tapaukset ja suhteellisen harvinaiset tilanteet, joiden joukkoon Valtakunnanvoudinvirasto lukee tässä päätöksessä käsiteltävänä olevan tapauksen, saattavat lausunnon mukaan vaatia, että ulosottomies ohjaa tiedustelun sen henkilön puoleen, jolla on tiettyjen ulosottojärjestelmien käyttöön liittyvien toimintojen osalta parhaimmat valmiudet selvittää asia. Näin on tapahtunut oikeuskanslerinviraston esittelijän ottaessa yhteyttä kihlakunnanulosottomieheen.

Ulosoton ilmoitustenlähettämismenettely on Valtakunnanvoudinviraston lausunnon mukaan toiminut erittäin luotettavasti, eikä keskitetyn asiakirjojen lähettämisen ole havaittu aiheuttaneen ongelmia asioiden selvittämisessä. Vastaava kihlakunnanulosottomies pystyy kerrotun mukaan selvittämään suurimman osan asiakirjoihin liittyvistä kysymyksistä. Niihin, joihin hän ei osaa heti vastata, hän pystyy kerrotun mukaan etsimään vastauksen tai ilmoittamaan asiasta tietävän henkilön.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Toisin kuin Valtakunnanvoudinvirasto lausunnossaan, havaitsen ulosottoviranomaisten ilmoitusmenettelyssä käsiteltävänä olevan tapauksen valossa eräitä puutteita.

Ensimmäinen puute liittyy nimenomaan tähän yksittäistapaukseen, jota Valtakunnanvoudinviraston lausunnossa luonnehditaan ”suhteellisen harvinaiseksi”. Velkojalle lähetetyssä asiakirjassa kerrotaan passiivisaatavan rekisteröinnin lopettamisen perustuvan ulosottokaaren 3 luvun 102 §:ään. Lainkohdan sisältöä ei ole selostettu, mutta kantelija on oma-aloitteisesti ottanut siitä selvää ja havainnut, että lainkohdan 2 momentin mukaan passiivisaatava on voimassa kaksi vuotta estetodistuksesta. Kantelijalle lähetetyssä asiakirjassa ei ole lainkaan mainittu, että passiivisaatavan rekisteröimisen lopettaminen tässä nimenomaisessa tapauksessa perustuu johonkin muuhun kuin lainkohdan mainitsemaan pääsääntöön, eli velallisen konkurssiin, ja on tapahtunut sen vuoksi aiemmin kuin kaksi vuotta ulosottoperinnän esteen toteamisesta. Kantelijalle lähetettyä ilmoitusta voidaan siten pitää oikeudellisesti harhaanjohtavana.

Toinen havaitsemani puute koskee sitä, ettei ulkopuolisen palveluntuottajan toimesta ja automatisoinnin avulla asiakkaalle lähetettävistä ilmoituksista toimiteta kopioita vastaavalle kihlakunnanulosottomiehelle eikä ilmeisesti muullekaan ulosottoviraston virkamiehelle, koska ulosottoviraston apulaistoimistopäällikön oikeuskanslerinviraston esittelijälle kertoman mukaan ulosottoviraston henkilökunta on vain nähnyt ilmoituksista mallikappaleita. Tämä on omiaan herättämään hämmästyksiä, koska jäljennöksiä ilmoituksista luulisi nykyään pystyttävän suhteellisen helposti toimittamaan tietojärjestelmästä tiedoksi ulosottomiehille ja tarvittaessa muillekin ulosottoviraston virkamiehille ainakin sähköisesti.

Tilanne, jossa ulosoton asiakas saamansa kirjeen perusteella ottaa yhteyttä asiansa yhteystahoksi merkittyyn virkamieheen ja saa tällöin tietää, ettei kyseinen virkamies ole edes tietoinen asiakkaalle lähetetystä ilmoituksesta eikä sen oikeudellisesta perustasta, on omiaan heikentämään ulosotto toiminnan ja yleisemminkin viranomaistoiminnan uskottavuutta.

Tämän vuoksi pyydän Valtakunnanvoudinvirastoa ilmoittamaan minulle viimeistään 31.3.2016 mihin toimenpiteisiin se mahdollisesti katsoo aiheelliseksi ryhtyä ulosoton ilmoitusjärjestelmässä havaitsemiini puutteiden korjaamiseksi.

Apulaisoikeuskansleri

Risto Hiekkataipale

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Tom Smeds

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
POSTIOSOITE PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi